

เชียงใหม่ทันตแพทยสาร ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557

Chiang Mai Dental Journal Vol.35 No.1 January – June 2014

ประสิทธิผลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ใช้ชุดดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับการเยี่ยมบ้านในเด็ก
อายุ 0-2 ปี

Effectiveness of Village Health Volunteer using Dental Care Kit for Home Visit in 0-2 Years Old Children

วสุนทรี ชันธธรรม¹, ปิยะนารถ จาติเกตุ², อุบลวรรณ ธีระพิบูลย์³

¹งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา,

²สาขาวิชาทันตกรรมชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,

³สาขาวิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Wasuntharee Kantam¹, Piyanart Chatiket², Ubonwan Theerapiboon³

¹Department of Dental Health, Phayao Provincial Public Health Office

²Division of Community Dentistry, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

³Division of Pediatric Dentistry, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปีโดยผู้ดูแลเด็กและเปรียบเทียบอนามัยช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปี ก่อนและหลังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดดูแลสุขภาพช่องปาก

วัสดุและวิธีการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ดูแลเด็กและเด็กจำนวน 32 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และ อสม. จำนวน 16 คน ที่ได้รับการอบรมทันตสุขศึกษา สาธิตและฝึกการทำความสะอาดช่องปากให้แก่เด็กโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากในการเยี่ยมบ้าน เก็บข้อมูลจำนวน 4 ครั้ง แต่ละครั้งห่างกัน 1 เดือนระหว่างเดือนมีนาคม 2556 ถึง มิถุนายน 2556 โดย อสม. เข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็ก 0-2 ปีในการให้ความรู้ทันตสุขศึกษาร่วมกับการสาธิตและฝึกทักษะการแปรงฟันให้แก่ผู้ดูแลเด็กจำนวน 1 ครั้งหลังการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กจากการใช้แบบสอบถามในผู้ดูแลเด็ก และส่วนที่ 2 การตรวจอนามัยช่องปากในเด็กจากการใช้ดัชนีคราบจุลินทรีย์ ข้อมูลที่ได้ถูกนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกเป็นข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบข้อมูลพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากโดยใช้สถิติการทดสอบคอคอรานคิว และเปรียบเทียบข้อมูลดัชนีคราบจุลินทรีย์โดยใช้สถิติการทดสอบฟรีดแมน และการทดสอบวิลค็อกสันไซด์แร็งก์

ผลการศึกษา การที่ อสม. เข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็ก 0-2 ปีในการให้ความรู้ทันตสุขศึกษาร่วมกับการสาธิต และฝึกทักษะการแปรงฟันให้แก่ผู้ดูแลเด็กมีประสิทธิภาพทั้งต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กโดยผู้ดูแลเด็กและอนามัยช่องปากของเด็ก โดยพบว่า มีการลดพฤติกรรมการเคี้ยวหรืออมอาหารก่อน

บ้วนแก้มเด็ก มีการแปรงฟันให้แก่เด็กเพิ่มมากขึ้น มีการใช้ยาสีฟันในการแปรงฟันให้แก่เด็กที่มีฟันขึ้นสู่ช่องปาก ตลอดจนมีความรู้ที่ถูกต้องเรื่องเชื้อก่อโรคฟันผุนั้นสามารถถ่ายทอดจากผู้ดูแลเด็กสู่เด็กได้ผ่านทางน้ำลายเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) นอกจากนี้ ยังพบว่า ดัชนีคราบจุลินทรีย์ของเด็กพบว่ามีความลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.01) แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีพฤติกรรมบางส่วนที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ในเวลาที่ศึกษา ได้แก่ การบริโภคขนมที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05)

บทสรุป อสม. เป็นบุคลากรที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่สามารถช่วยในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปีได้ และน่าจะมีการขยายผลโดยการพัฒนาเชิงระบบต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ชุดดูแลสุขภาพช่องปาก, พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก, อนามัยช่องปากของเด็ก

ABSTRACT

Objective: To compare child oral care behavior by the children's caregivers before and after home visits with the use of a dental care kit by village health volunteers (VHVs). The oral hygiene of the participating children before and after home visits was also compared.

Material and methods: All 16 VHVs were trained in oral health and in the use of dental care kits for children at home visits. Caregivers of 32 participating children (aged 0-2 years old) in Sansai District, Chiang Mai Province were instructed once by VHVs in the use of the dental care kits. Data from 32 pairs of participating children and caregivers were collected monthly during the months of March to June 2013. Data on child oral health care behaviors by caregivers were collected by using questionnaires. Oral hygiene determined by plaque index was recorded after oral examination. Data were analyzed using descriptive statistics, the Cochran Q test, the Friedman test and the Wilcoxon Signed-Rank test.

Results: This study revealed that the use of dental care kits at home visits by VHVs affected the child oral care behavior of their caregivers and also their oral hygiene. Significant changes of caregivers' oral care behavior after home visits included decreased pre-chewing and pre-tasting of food, increased use of toothbrush and toothpaste in dentate children, and improved caregivers' knowledge of vertical transmission (p -value < 0.05). Moreover, the plaque index at the end of the study decreased significantly (p -value < 0.01). Unfortunately, although there was improvement in caregivers' knowledge about the negative consequences of frequent intake of snacks, the snack consumption increased significantly after intervention (p -value < 0.05).

Conclusions: VHVs are community residents who assist with educating people about proper oral health care to the local community. The use of dental care kits for home visits by them has been shown to be a practical and effective method for improving the oral hygiene of children at ages 0-2 years. This intervention should be further expanded to the national oral health system

Keywords: Village health volunteers (VHVs), Dental care kits, Caregiver's oral care behavior, Children's oral hygiene.